

Ditt uppdrag som god man eller förvaltare

Som god man eller förvaltare företräder du en person som behöver hjälp med att sköta sina ekonomiska, juridiska och personliga angelägenheter. Det är ett ansvarsfullt uppdrag som utförs frivilligt, på egen tid och du är inte anställd av kommunen. Som god man eller förvaltare har du rätt till ett arvode för ditt uppdrag, vilket i regel betalas av den du företräder - din huvudman.

Tingsrätten beslutar om uppdragets omfattning

En person som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller likande inte kan ta hand om sin ekonomi eller bevaka sina intressen, kan ansöka till tingsrätten om att få en god man. Ansökan kan även göras av den enskildes make, sambo eller närmaste släktingar. Innan tingsrätten utser en god man ska det utredas att den enskilde inte kan få hjälp på något annat sätt. Om den enskilde till exempel har möjlighet att lämna en fullmakt till någon han eller hon har förtroende för, finns det ofta inte tillräckliga skäl för att anordna ett godmanskap.

För anordnande av förvaltarskap krävs att den enskilde är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Det ska finnas en konkret risk för att den enskilde vidtar handlingar som är till skada för sig själv eller att den enskilde är i behov av skydd. Förvaltarskapet utgör en mer ingripande åtgärd än godmanskapet och ska endast anordnas då godmanskap inte är tillräckligt.

Det är tingsrätten som fattar beslut om anordnande, utökning, inskränkning eller upphörande av godmanskap och förvaltarskap. Omfattningen av ditt uppdrag framgår av tingsrättens beslut och av det registerutdrag som du får av överförmyndaren.

Skillnaden mellan godmanskap och förvaltarskap

Det finns en avgörande skillnad mellan godmanskap och förvaltarskap. Som god man är du endast ett biträde till huvudmannen. Det innebär att huvudmannen har kvar sin rättshandlingsförmåga och att du måste inhämta huvudmannens samtycke till alla rättshandlingar som inte handlar om den vardagliga ekonomin. Godmanskapet bygger alltså på ett samarbete mellan dig och huvudmannen och förutsätter att huvudmannen följer de överenskommelser som ni gjort upp.

Om huvudmannen, på grund av sitt hälsotillstånd, saknar förmåga att kunna ge sitt samtycke är du som god man behörig att själv företa rättshandlingar inom ramen för ditt förordnande och för din huvudmans bästa. Som förvaltare har du, inom ramen för ditt förordnande, ensam behörighet att företa rättshandlingar för din huvudmans räkning utan att inhämta dennes samtycke. Den innebär att den enskilde mister sin rättshandlingsförmåga på de områden förvaltarskapet omfattar.

Uppdragets tre delar

Godmanskapet och förvaltarskapet kan bestå av tre olika delar:

- bevaka rätt
- förvalta egendom
- sörja för person

Vanligast är att alla tre delarna ingår i uppdraget men det behöver inte vara så.

Vad du som god man eller förvaltare ska göra inom ramen för ditt uppdrag är beroende av förhållandena i det enskilda fallet. En allmän riktlinje är att du alltid ska handla på det sätt som bäst gagnar din huvudman.

Nedan ges några exempel på olika aktiviteter som hör till respektive uppgift.

Bevaka rätt

Uppgiften att bevaka rätt består av två delar.

1. Att i samband med rättshandlingar ta tillvara huvudmannens intressen, till exempel genom att:

- Bevaka rätt i dödsbo.
- Ingå avtal åt huvudmannen.
- Företräda huvudmannen vid uppsägning av hyreskontrakt eller försäljning av bostad.
- Bevaka rätt genom att förhandla med fordringsägare om avbetalningsplaner och liknande.
- Bevaka rätt i ärende hos tingsrätten eller hyresnämnden.

2. Att bevaka rätt gentemot samhället och olika myndigheter, till exempel:

- Göra ansökningar enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Det kan handla om att ansöka om kontaktperson eller ledsagarservice.
- Ansöka om bostadsbidrag och anmäla årliga hyresändringar eller ändrade bostadsförhållanden för att få rätt bostadsbidrag.
- Ansöka om handikappsersättning.
- Ansöka om skuldsanering.
- Överklaga myndighetsbeslut som framstår som felaktiga.

Förvalta egendom

Att förvalta egendom innebär att sköta huvudmannens ekonomi. Det är viktigt att du ser till att din huvudman får nytta av sina tillgångar och har en levnadsstandard anpassad efter sin livssituation. Exempel på hur du förvaltar egendom:

- Ta hand om pension och bidrag,
- Betala räkningar,
- Lämna fickpengar till huvudmannen,
- Förvalta kapital, värdehandlingar och fastigheter,
- Se till att huvudmannens egendom är tillräckligt försäkrad,
- Besöka huvudmannens boende för att kontrollera att huvudmannens pengar används på rätt sätt och till huvudmannens nytta.

Sörja för person

Att sörja för huvudmannens person innebär att bevaka huvudmannens personliga intressen, till exempel genom att:

- Vara en länk mellan huvudmannen och den sociala omgivningen.
- Regelbundet besöka huvudmannen, ca 1 gång i månaden, och ha kontakt med boende- och vårdpersonal för att se till att huvudmannen har ett bra boende, god omvårdnad och en så hög livskvalitet som möjligt.
- Ta initiativ till att huvudmannen får en kontaktperson eller att besöksverksamhet anordnas.
- Uppmärksamma och ta lämpliga initiativ för att tillgodose huvudmannens behov av andra sociala kontakter, fritidsverksamhet, daglig sysselsättning m.m.
- Hjälpa huvudmannen att ta beslut om boende, utbildning och rekreation.

Vad ingår inte i uppdraget?

Som god man eller förvaltare ska du inte göra allt praktiskt. Du ska istället samordna och administrera tjänster. Det är viktigt att du inte blandar ihop din roll som god man med insatser som anhöriga, kontaktperson, ledsagare, hemtjänst och personliga assistenter ansvarar för.

Exempel på sådant som **inte** ingår i ditt uppdrag som god man eller förvaltare är att handla mat, hjälpa till att praktiskt genomföra en flytt, städa, gå promenader, fika och följa med på läkarbesök.

Observera att en god man eller en förvaltare inte har behörighet att ta beslut i vårdfrågor som rör huvudmannen! Sådana frågor är strikt personliga och ligger utanför uppdraget.

Föräldrabalkens regler om godmanskap och förvaltarskap

Regler om godmanskap och förvaltarskap finns i föräldrabalken. Nedan följer en kort genomgång av de viktigaste du behöver känna till.

Samtycke från överförmyndaren

Vissa åtgärder som du gör för din huvudman kräver överförmyndarens samtycke. Överförmyndarens samtycke krävs för rättshandlingar där det är av särskild vikt att säkerställa att handlingen ligger i huvudmannens intresse. Nedan anges exempel på situationer då du behöver ansöka om överförmyndarens samtycke:

- Ta ut pengar från överförmyndarspärtrat konto eller andra spärrade placeringar. (Du behöver dock inte samtycke för att föra över pengar mellan spärrade konton),
- Köpa eller sälja fastighet/bostadsrätt,
- Vid vissa typer av placeringar av din huvudmans tillgångar,
- När din huvudman är en av flera dödsbodelägare i ett dödsbo och det blir bodelning eller arvsifte,
- Om du lånar ut huvudmannens pengar eller sätter huvudmannen i skuld.

För att få ett beslut om samtycke från överförmyndaren ska du göra en skriftlig ansökan. På www.stenungsund.se hittar du våra ansökningsblanketter och informationsmaterial om olika rättshandlingar. Om du är osäker på vad som gäller när du ska utföra en rättshandling – kontakta överförmyndarenheten.

Förbud mot gåvor

Som god man eller förvaltare är det förbjudet att ge bort huvudmannens egendom. Om huvudmannen själv vill ge bort gåvor är det viktigt att det dokumenteras skriftligt, med huvudmannens undertecknande och att det är styrkt att denne förstår vad saken gäller.

Förbud mot sammanblandning av ekonomier

Som god man eller förvaltare måste du alltid hålla isär din egen och din huvudmans ekonomier. Det innebär till exempel att du inte får låna ut dina egna pengar (göra utlägg) för huvudmannen. Huvudmannens alla utgifter ska alltid hanteras direkt från huvudmannens konto, oavsett om det gäller betalning av räkningar eller överlämnande av fickpengar i kontant form. Eventuella inköp åt huvudmannen ska ske med huvudmannens egna medel och du måste spara alla kvitton. Om du i undantagsfall har tvingats att göra ett utlägg ska detta regleras snarast möjligt.

God man vid motstridiga intressen

Om det blir aktuellt med en rättshandling där du, din make/maka/sambo är jävig, dvs. inte kan vara objektiv i förhållande till din huvudman, ska överförmyndaren utse ytterligare en god man för att företräda huvudmannen vid den aktuella rättshandlingen. Det kan till exempel handla om att du och din huvudman är delägare i samma dödsbo, att ni ska sälja en gemensamt ägd fastighet eller i annan situation där det finns andra motstridiga intressen mellan er. Det är du som god man eller förvaltare som ska ansöka om att en ytterligare god man ska utses i dessa fall. Kontakta överförmyndarenheten för att få mer information.

Begäran om entledigande

Som god man eller förvaltare har du rätt att bli entledigad från ditt uppdrag. Om du av någon anledning inte längre vill/kan ha kvar ditt uppdrag vill vi att du skickar in en skriftlig begäran om entledigande till överförmyndaren.

Kom ihåg att du är skyldig att kvarstå tills en ny ställföreträdare har rekryterats och överförmyndaren har fattat beslut om byte.

Din redovisning till överförmyndaren

Som god man eller förvaltare är du skyldig att redovisa till överförmyndaren hur du sköter huvudmannens ekonomi och hur du fullgör ditt uppdrag. Nedan följer en genomgång av de olika redovisningar som du ska lämna.

Förteckning över huvudmannens tillgångar och skulder

En förteckning är en redovisning över huvudmannens tillgångar och skulder den dag tingsrätten förordnade dig till god man eller förvaltare. När du har förordnats som god man skickar vi ett välkomstbrev samt en förteckningsblankett till dig. I välkomstbrevet anges hur du ska fylla i förteckningen och vilka underlag du ska skicka in till överförmyndarenheten. Förteckningen ska vara inskickad till senast **två månader** efter den dag du blev god man. Observera att du inte behöver lämna en förteckning om du blivit god man efter ett byte.

Årsräkning – årlig redovisning av huvudmannens ekonomi.

Varje år **före den 1 mars** ska du lämna in en årsräkning till överförmyndaren. Årsräkningen är en redovisning av huvudmannens ekonomi under föregående period/år. I årsräkningen redovisar du huvudmannens inkomster, utgifter, tillgångar och skulder under redovisningsperioden. Observera att du ska kunna styrka samtliga uppgifter på årsräkningen med kontoutdrag, årsbesked, fakturor, kvitton eller andra underlag.

Det är du som god man/förvaltare som ansvarar för att årsräkningen inkommer till Överförmyndarenheten i rätt tid.

Redogörelse för utfört uppdrag och ansökan om arvode

I samband med att du lämnar in årsräkning ska du även lämna blanketten ”Redogörelse för utfört uppdrag”. Utifrån frågorna redogör du för vad som skett i uppdraget under året. Du har också möjlighet att begära arvode och kostnadsersättning. De uppgifter du lämnar i redogörelsen ligger till grund för överförmyndarens bedömning av ditt arvode. Hur stort arvodet blir beror på uppdragets omfattning och svårighetsgrad. Du får ditt beslut om arvode när granskningen av din årsräkning och redogörelse är klar.

Arvode och kostnadsersättning ska betalas av huvudmannen själv i den mån hans eller hennes inkomster överstiger 2,65 gånger prisbasbeloppet¹ eller om huvudmannens tillgångar överstiger 2 gånger prisbasbeloppet.

Den löpande förvaltningen

I de flesta fall har du som god man eller förvaltare i uppdrag att förvalta huvudmannens egendom. Om så är fallet, är du skyldig att föra löpande räkenskaper över huvudmannens ekonomi. De löpande räkenskaperna underlättar när du ska sammanställa årsräkningen. Räkenskaperna för du

¹ Prisbasbeloppet för aktuellt år finns bland annat på www.scb.se (Statistiska centralbyråns hemsida).

enkelt genom att kontrollera kontoutdrag från bank mot underlag som visar inkomster och utgifter, såsom fakturor och kvitton. Spara alla underlag, gärna i en pärm med ett register vars numrering följer de inkomst- och utgiftsposterna som finns i årsräkningen.

Ett ospärrat bankkonto – som den gode mannen disponerar

Som god man ska du ha tillgång till ett av huvudmannens bankkonton (det s.k. transaktionskontot) för att du ska kunna sköta den löpande ekonomin.

- Från transaktionskontot betalar du räkningar och gör andra nödvändiga uttag,
- Huvudmannens inkomster, till exempel utbetalningar från försäkringskassan, ska ske till transaktionskontot,
- Det bör inte finnas mer än 20 000 kr på transaktionskontot. Överskjutande medel ska överföras till konto med överförmyndarspär.

Som god man är du skyldig att kunna styrka alla händelser på kontot som du disponerar. Ett fungerande godmanskap förutsätter därför att huvudmannen inte tar ut pengar från detta konto. Om huvudmannen har tagit ut pengar från kontot måste det styrkas med en kvittens/intyg från huvudmannen.

Övriga konton ska vara överförmyndarspärade

Alla konton, förutom det ospärrade kontot (transaktionskontot), ska vara överförmyndarspärade. Spärren innebär att du som god man inte får ta ut pengar utan beslut om samtycke från överförmyndaren.

Du bör kontrollera med huvudmannens bank att alla konton, utom transaktionskontot, är försedda med en spär. Även eventuella fonder ska vara överförmyndarspärade. Överförmyndarspärren gäller inte mot huvudmannen, vilket innebär att huvudmannen själv får ta pengar från sina konton.

En särskild blankett för att ansöka om överförmyndarens samtycke till uttag från spärrat konto hittar du på www.stenungsund.se under fliken ”Blanketter”.

Observera att det inte krävs något samtycke från överförmyndaren för att göra överföringar mellan två spärrade konton, utan endast vid uttag.

Privata medel/ huvudmannens fickpengar

Privata medel är huvudmannens fickpengar. Fickpengarna betalar du ut antingen till huvudmannen själv, hemtjänstpersonal, anhörig eller personal på boende. Oavsett vem som tar emot pengarna ska du alltid skriva en kvittens som ska undertecknas av mottagaren. Kvittensen är ditt bevis på att du har lämnat ut pengarna.

När huvudmannen klarar att göra inköp på egen hand kan du lämna privata medel direkt till honom eller henne. Du kan lämna pengarna på två sätt:

1. Kontant direkt till huvudmannen. Skriv alltid en kvittens med belopp och datum som huvudmannen sedan undertecknar. Kvittenserna redovisar du tillsammans med årsräkningen.
2. Öppna ett eget bankkonto till huvudmannen dit du för över pengarna. Huvudmannen får därefter ta ut pengarna själv från kontot. Du redovisar överföringarna i årsräkningen genom att bifoga ett kontoutdrag från transaktionskontot där det tydligt framgår till vilket konto överföringarna har gjorts.

När fickpengar lämnas till hemtjänst, anhörig eller personal på ett boende

Om din huvudman inte själv kan göra inköp kan du lämna fickpengar till exempelvis personal i hemtjänsten eller på ett boende, till anhörig eller till någon annan som gör inköp för huvudmannen. Skriv alltid en kvittensmed belopp och datum som personen som tar emot pengarna får underteckna. Kvittenserna fungerar som underlag till årsräkningen. Du bör regelbundet följa upp hur pengarna har använts genom att ta del av kvitton.

Spara alla underlag

Som god man eller förvaltare är du skyldig att spara alla underlag – kontoutdrag, fakturor, kvitton och kvittenser – som visar huvudmannens inkomster och utgifter. Av anvisningarna till årsräkningen framgår vilka underlag som du ska bifoga till din årsräkning. När årsräkningen har granskats skickas underlagen tillbaka till dig.

När din huvudman bor tillsammans med dig eller annan anhörig

Om du och din huvudman delar bostad har ni av naturliga skäl en del gemensamma utgifter. Det gäller till exempel hyra, mat, el och telefon. För att underlätta för din redovisning kan ni avstå från att redovisa med fakturor och istället göra en budget. I budgeten räknar ni ut hur mycket pengar som din huvudman ska bidra med i månaden för de gemensamma kostnaderna. Utifrån budgeten betalar huvudmannen samma summa varje månad som du för över från transaktionskontot till personen i hushållet som betalar de gemensamma räkningarna varje månad. Du bör skicka in budgeten till överförmyndarenheten så snart du har blivit god man.

Konsumentverket har gjort uträkningar på gemensamma kostnader per person när fler personer delar hushåll. Använd gärna dessa siffror. Du hittar tabeller över utgifterna på www.konsumentverket.se, sök på ”Koll på pengarna” och ladda ner broschyren.

Överförmyndaren

I Sveriges alla kommuner ska det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd. Överförmyndaren/överförmyndarnämnden är en kommunal tillsynsmyndighet som har till uppgift att utöva tillsyn över förmyndare, gode män och förvaltare.

Lilla Edet, Orust, Tjörn och Stenungsunds kommuner har sedan årsskiftet 2014/2015 en gemensam överförmyndarnämnd med två politiker från varje kommun, en ordinarie ledamot och en ersättare. Handläggningen sköts av överförmyndarenheten i Stenungsund. På överförmyndarenheten arbetar tjänstemän, som på delegation av överförmyndarnämnden, utför den dagliga handläggningen av överförmyndarnämndens uppgifter.

Kontakta överförmyndarenheten

Om du har några frågor eller funderingar är du välkommen att kontakta oss på överförmyndarenheten. Vi träffas på telefon 0303-73 82 23 måndag – torsdag mellan klockan 10 – 12. Du kan också skicka e-post till overformyndaren@stenungsund.se